

Διδασκαλία της Καθολικής Εκκλησίας

Το χρήμα: καλό ή κακό;

Πώς θεωρείται το χρήμα, ο πλούτος:

• Το χρήμα δεν είναι ούτε καλό ούτε κακό, από ηθικής πλευράς. Και μάλιστα το χρήμα, αυτό καθαυτό, είναι μια υλική πραγματικότητα η οποία, ως δημιούργημα του Θεού, είναι καθαυτού καλή. Το χρήμα είναι μέσον συναλλαγής, η αξία του οποίου καθορίζεται συμβατικά μέσα σε μια κοινωνία.

• Το χρήμα μπορεί να γίνει καλό ή κακό σε σχέση με τον άνθρωπο. Και αυτό εξαρτάται από το:

- πώς το αποκτά ο άνθρωπος: τίμια ή κλέβοντας ή αδικώντας ή εξαπατώντας;

- τι σχέση αναπτύσσει κανείς με αυτό. Το χρήμα είναι μια αξία και έχει μεγάλη βαρύτητα στην ανθρώπινη ζωή, αλλά δεν είναι και δεν πρέπει να γίνεται η κυριότερη αξία, ούτε η μοναδική ούτε η ύψιστη αξία του ανθρώπου, ο οποίος οφείλει να αποφεύγει με κάθε τρόπο να γίνει σκλάβος του χρήματος.

- πώς το χρησιμοποιεί!

Πότε η χρήση του χρήματος είναι ηθική:

Όταν ο άνθρωπος το χρησιμοποιεί:

• συνειδητοποιώντας ότι είναι απλός διαχειριστής, και του δίνει τη σωστή βαρύτητα και αξία· τότε τα υλικά αγαθά είναι μέσα και όχι σκοπός της ζωής του ανθρώπου.

• για το δικό του καλό, της οικογένειάς του και για να κάνει το καλό στον πλησίον του.

• λαβαίνοντας υπόψη τα διάφορα κριτήρια, όπως: τα απαιτούμενα έξοδα για ό,τι είναι απαραίτητο, τα προσωπικά έξοδα, την ανάγκη αποταμίευσης ενόψει μελλοντικών αναγκών (παρόλο που πρέπει να εμπιστεύεται κανείς την Πρόνοια του Θεού), τις ανάγκες των άλλων, κυρίως εκείνων που στερούνται τα απαραίτητα.

• σεβόμενος τον παγκόσμιο προορισμό του χρήματος: με την έννοια ότι τα αγαθά αυτού του κόσμου πρέπει να χρησιμεύουν ώστε κάθε άνθρωπος να μη στερείται τα απαραίτητα.

Πότε η χρήση του χρήματος είναι ανήθικη:

Είναι ανήθικη:

• κάθε μορφή περιττής συσσώρευσης υλικών αγαθών.

• κάθε προσκόλληση σ' αυτά: «η προσκόλληση πράγματι στο χρήμα είναι η ρίζα όλων των κακών» (1Τιμ.6,10), «Εκεί που είναι ο θησαυρός σου, εκεί θα είναι και η καρδιά σου» (Μτ.6,21).

- η θεωρία που κάνει το κέρδος να είναι ο αποκλειστικός κانونας και ο απώτερος σκοπός της οικονομικής δραστηριότητας.

- κάθε πρακτική που υποβιβάζει τους ανθρώπους σε απλά εργαλεία στην υπηρεσία του κέρδους.

Όλα αυτά υποδουλώνουν τον άνθρωπο, οδηγούν στην ειδωλολατρία του χρήματος και συμβάλλουν στη διάδοση της αθεΐας. «Δεν μπορείτε να υπηρετείτε το Θεό και το μαμμωνά (πλούτο)» (Μτ.6,24).

Τι βλάβη μπορεί να προξενήσει το χρήμα:

Μπορεί να προξενήσει σοβαρότατες βλάβες:

- **Στον ίδιο τον άνθρωπο**, το χρήμα μπορεί να γίνει:
 - ένας τρόπος που υποδουλώνει τον άνθρωπο, όταν το χρήμα γίνεται σκοπός και αφεντικό, αντί να είναι μέσον και υπηρετής,
 - ένα εργαλείο της βούλησης για δύναμη, πράγμα που κάνει να πάρουν αέρα τα μυαλά,
 - ένας τρόπος για να δώσει κανείς προτεραιότητα στο «να έχει», ενώ θα έπρεπε να φροντίζει περισσότερο το «να είναι» άνθρωπος,
 - ένα κριτήριο αποφασιστικό ή και αποκλειστικό, για να προσδιορίζει την αξία του εαυτού του και των άλλων, με τη λανθασμένη σκέψη ότι «ο άνθρωπος αξίζει τόσο, όσο κατέχει»,
 - απαραίτητη προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί κανείς ως άνθρωπος,
 - αιτία συνεχούς ανικανοποίησης, δυστυχίας, κυρίως όταν στον άνθρωπο υπερισχύει η λογική της συσσώρευσης,
 - αιτία πολλών περιορισμών. Χάνει κανείς την αληθινή ελευθερία όταν διακατέχεται από την έμμονη σκέψη: τι θα αποκτήσει, τι θα κατέχει, πώς θα το διαφυλάξει, θα το υπερασπιστεί και θα το διαχειριστεί, ώσπου τελικά σκλαβώνεται.

Όταν όμως αποκτά και χρησιμοποιεί το χρήμα τίμια, αυτό μπορεί να γίνει πηγή ελευθερίας: προσφέρει ταχύτητα και αποτελεσματικότητα, επιτρέπει να επιλέξει κανείς το καλύτερο για τον εαυτό του και τους άλλους.

- **Στη σχέση με το Θεό**, το χρήμα μπορεί:
 - να γίνει κάτι απόλυτο, που παίρνει τη θέση του Θεού: ζει κανείς λατρεύοντας πραγματικά το χρήμα,
 - να κάνει τον άνθρωπο να απορρίψει το Θεό ή να ζει σαν να μην υπάρχει Θεός.

- **Στη σχέση με τους άλλους**, το χρήμα μπορεί:
 - να αυξήσει την απόσταση μεταξύ πλούσιων και φτωχών,
 - να ωθήσει σε αδικίες, κλοπές, απάτες,
 - να γίνει το «σύμβολο» που εξασφαλίζει αναγνώριση και υπεροχή μέσα στην κοινωνία,
 - να οδηγήσει στο να περιφρονεί κανείς τους άλλους. Η μεγάλη δυστυχία του χρήματος, το οποίο μετατρέπεται σε είδωλο,

είναι το γεγονός ότι απομακρύνει από τους άλλους. Όσο πιο πλούσιος γίνεται κανείς, τόσο περισσότερο κινδυνεύει να μη βλέπει και να μην ακούει πια τους άλλους. Τα αγαθά αυτού του κόσμου, που θα έπρεπε να είναι ένα σημείο επικοινωνίας, κοινωνίας, γίνονται έτσι εμπόδιο, τοίχος ανάμεσα σ' εμάς και τους άλλους, τοίχος από γόητρο, από καταναλωτικά αγαθά, από μεγαλύτερες δυνατότητες.....

- αιτία διαιρέσεων (ακόμη και μέσα στην ίδια την οικογένεια) και πολλών συγκρούσεων που διαταράσσουν την κοινωνική, εθνική και διεθνή τάξη.

Τι απαγορεύει η δέκατη εντολή: «Μην επιθυμείς το ξένο πράγμα»;

- «Η δέκατη εντολή απαγορεύει την απληστία και την επιθυμία να αποκτή κανείς γήινα αγαθά δίχως μέτρο. Απαγορεύει την άτακτη επιθυμία, που γεννιέται από τον υπερβολικό πόθο για τα πλούτη και για τη δύναμη που παρέχουν τα πλούτη. Απαγορεύει και την επιθυμία να διαπράξει κανείς αδικία, με την οποία θα έβλαπτε τον πλησίον στα πρόσκαιρα αγαθά του.

- Η έκφραση «μην επιθυμείς» είναι μια γενική προειδοποίηση που μας ωθεί να μετριάζουμε την επιθυμία και την απληστία για τα πράγματα του άλλου. Υπάρχει πράγματι μέσα μας μια λανθάνουσα δίψα άτακτης επιθυμίας για οτιδήποτε δεν είναι δικό μας: δίψα που ποτέ δε σβήνει, και για την οποία η Αγ. Γραφή λέει: «Ο φιλάργυρος δεν χορταίνει ποτέ με τα χρήματά του» (Εκκλ.5,9).

- Δεν παραβαίνει κανείς την εντολή αυτή, όταν επιθυμεί να αποκτήσει πράγματα που ανήκουν στον πλησίον, αρκεί αυτό να γίνει με δίκαια μέσα. Η παραδοσιακή κατήχηση δείχνει με ρεαλισμό εκείνους που πρέπει περισσότερο να παλέψουν εναντίον των αμαρτωλών επιθυμιών και οι οποίοι, επομένως, πρέπει πιο επίμονα να προτρέπονται για να τηρήσουν αυτή την εντολή. Αυτοί είναι, για παράδειγμα, εκείνοι οι έμποροι και εκείνοι οι προμηθευτές των αγορών που περιμένουν την έλλειψη εμπορεύματος και τη μείωση της σοδειάς για να βγάλουν όφελος με καπάρωμα και κερδοσκοπία· εκείνοι οι γιατροί που περιμένουν με αγωνία τις αρρώστιες· εκείνοι οι δικηγόροι και δικαστές που επιθυμούν διχόνους και δίκες....» (Κατήχηση Καθολικής Εκκλησίας, αρ. 2536-2537).

Πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ο χριστιανός απέναντι στο χρήμα:

Ο χριστιανός, εκτός από το να τηρεί όσα ειπώθηκαν ως εδώ για την έντιμη απόκτηση, την ηθική χρήση και την ορθή στάση απέναντι στο χρήμα, οφείλει επίσης:

- να συνειδητοποιεί ότι το να δίνεις χρήματα χωρίς να δίνεις τον εαυτό σου, είναι ψέμα. Το να μοιράζεσαι με άλλους, σημαίνει να δίνεις το χρόνο σου, την εξουσία σου, την ειδικεισή σου, τα χαρίσματα που έλαβες, ανάλογα με τα μέσα που διαθέτεις,

- να λαβαίνει υπόψη του όσα λέει ο Ιησούς σχετικά με τον οβολό (δύο λεπτά) που έδωσε στο ναό εκείνη η χήρα του Ευαγγελίου: «Αλήθεια σας λέω: αυτή η χήρα, η φτωχή, έβαλε περισσότερα από όλους. Όλοι πράγματι έριξαν από το περισσευμά τους, ενώ αυτή από το υστέρημά της έριξε όσα είχε» (Λκ.21,3-4).

- να εφαρμόζει μια αγάπη που προτιμά τους φτωχούς.

Γιατί και πώς να αγαπούμε τους φτωχούς:

Η Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας απαντά σ' αυτό το ερώτημα ως εξής:

- «Ο Θεός ευλογεί όσους συντρέχουν τους φτωχούς και αποδοκιμάζει όσους αδιαφορούν γι' αυτούς: "Δίνε σε όποιον σου ζητά, και σε όποιον επιθυμεί να δανειστεί από σένα, μην του γυρίσεις την πλάτη" (Μτ.5,42). "Δωρεάν λάβατε, δωρεάν δώστε" (Μτ.10,8). Ο Ιησούς Χριστός θα αναγνωρίσει τους εκλεκτούς του ακριβώς από ό,τι θα έχουν κάνει για τους φτωχούς.

- Η αγάπη προς τους φτωχούς:

- εμπνέεται από το Ευαγγέλιο των μακαρισμών, από τη φτώχεια του Ιησού και την προσοχή του προς τους φτωχούς

- είναι επίσης ένας από τους λόγους για τους οποίους οφείλομε να εργαζόμαστε, για να κάνομε συμμετόχους στα αγαθά μας όποιον βρίσκεται σε ανάγκη

- δεν αφορά μόνο την υλική φτώχεια, αλλά και τις πολυάριθμες μορφές πολιτισμικής και θρησκευτικής φτώχειας

- είναι ασυμβίβαστη με την υπερβολική αγάπη για τα πλούτη ή με την εγωιστική τους χρήση:

- «Και τώρα εσείς οι πλούσιοι, κλάψτε με γοερές κραυγές για τα βάσανά σας, που όπου νά 'ναι έρχονται. Ο πλούτος σας σάπισε και τα ρούχα σας τα έφαγε ο σκόρος. Το χρυσάφι σας και το ασήμι σας κατασκούρισαν, και η σκουριά τους θα είναι μαρτυρική κατάθεση εναντίον σας και θα καταφάει τις σάρκες σας σαν τη φωτιά. Κι ενώ πλησιάζει η κρίση, εσείς μαζεύετε θησαυρούς. Ακούτε! Κραυγάζει ο μισθός εκείνων που θέρισαν τα χωράφια σας κι εσείς τους τον στερήσατε. Και οι κραυγές των θεριστών έφτασαν ως τ' αυτιά του παντοδύναμου Κυρίου. Ζήσατε πάνω στη γη με απολαύσεις και σπατάλες. Παχύνετε σαν τα ζώα, που τα πάνε για σφάξιμο. Καταδικάσατε και φονεύσατε τον αθώο. Δεν σας πρόβαλε αντίσταση καμιά» (Ιακ.5,1-6).

- Τα έργα ευσπλαχνίας είναι πράξεις με τις οποίες βοηθούμε τον πλησίον μας στις ανάγκες του, σωματικές και πνευματικές. Το να μορφώνομε, να συμβουλευόμε, να παρηγορούμε, να ενισχύομε είναι έργα πνευματικής ευσπλαχνίας, όπως και το να συγχωρούμε και να υπομένομε με υπομονή. Τα έργα σωματικής ευσπλαχνίας συνίστανται κυρίως στο να δίνομε φαγητό σε όποιον πεινά, να φιλοξενούμε τους άστεγους, να ντύνομε όποιον χρειάζεται ρούχα, να

επισκεπτόμαστε τους αρρώστους και τους φυλακισμένους, να θάβουμε τους νεκρούς. Ανάμεσα σ' αυτά τα έργα, το να κάνουμε ελεημοσύνη στους φτωχούς είναι μια από τις κυριότερες μαρτυρίες της αδελφικής αγάπης. είναι επίσης μια πρακτική δικαιοσύνης που αρέσει στο Θεό:

- «Όποιος έχει δύο χιτώνες, ας δώσει τον ένα σ' αυτόν που δεν έχει, κι όποιος έχει τρόφιμα ας κάνει το ίδιο» (Λκ.3,11). «Δώστε λοιπόν ελεημοσύνη το περιεχόμενο του ποτηριού και του πιάτου, και τότε θα τα έχετε όλα καθαρά» (Λκ.11,41). «Αν κάποιος αδελφός ή κάποια αδελφή δεν έχουν ρούχα να ντυθούν και στερούνται το καθημερινό και κάποιος από σας τους πει: "Ο Θεός μαζί σας! Εύχομαι να βρείτε ρούχα και να χορτάσετε φαγητό", ποιο το όφελος αν δεν τους δώσει κιόλας τα απαραίτητα που χρειάζεται το σώμα;» (Ιακ.2,15-16).

- «Αφού τα κάνετε αυτά για έναν από τους άσημους αδελφούς μου, τα κάνετε για μένα» (Μτ.25,40). Γι' αυτό «όταν υπηρετούμε τους φτωχούς και τους αρρώστους, υπηρετούμε τον Ιησού. Δεν πρέπει να αφήνω να λείψει από τον πλησίον μας η βοήθεια, διότι στο πρόσωπο των αδελφών μας υπηρετούμε τον Ιησού» (Αγ. Ρόζα από τη Λίμα).

Τι ζητά ο Ιησούς Χριστός λέγοντας: "μακάριοι οι πνευματικά φτωχοί" (Μτ.5,3):

- «Ο Ιησούς ζητά από τους μαθητές του να προτιμούν Εκείνον πάνω απ' όλα και πάνω απ' όλους, και τους προτείνει "να αφήσουν όλα τα υπάρχοντά τους" (Λκ.14,33) για χάρη Εκείνου και του Ευαγγελίου. Λίγο πριν από το πάθος του, τούς έδωσε το παράδειγμα της φτωχής χήρας της Ιερουσαλήμ, η οποία, παρ' όλη της τη φτώχεια, έδωσε όλα όσα είχε για τη ζωή της. Η εντολή αποδέσμευσης από τα πλούτη είναι υποχρεωτική για να εισέλθει κάποιος στη Βασιλεία των Ουρανών.

- Όλοι οι πιστοί του Χριστού οφείλουν "να ρυθμίσουν καθώς πρέπει να αισθήματά τους, ώστε η χρήση των πραγμάτων του κόσμου και η προσήλωση στα πλούτη, που είναι αντίθετη προς το πνεύμα της ευαγγελικής φτώχειας, να μην τους αποστρέφουν από την προσπάθειά τους για την τελειότητα της αγάπης.

- "Μακάριοι οι πνευματικά φτωχοί" (Μτ.5,3). Οι μακαρισμοί αποκαλύπτουν μια τάξη ευτυχίας και χάρης, ωριμότητας και ειρήνης. Ο Ιησούς πανηγυρίζει για τη χαρά των φτωχών, στους οποίους ήδη ανήκει η Βασιλεία. Ο Λόγος ονομάζει "πνεύμα φτώχειας" τη θεληματική ταπεινοφροσύνη ενός ανθρώπινου πνεύματος και την αυταπάτησή του. Και ο Απόστολος μας δίνει ως παράδειγμα τη φτώχεια του Θεού, όταν λέει: "Έγινε φτωχός για χάρη μας" (Β' Κορ.8,9).

- Ο Κύριος παραπονείται για τους πλούσιους, επειδή αυτοί βρίσκουν την παρηγοριά τους στην αφθονία των αγαθών (Λκ.6,24). "Ο υπερήφανος αναζητά την επίγεια δύναμη, ενώ ο

φτωχός στο πνεύμα αναζητά τη Βασιλεία των ουρανών". Η εγκατάλειψη στην Πρόνοια του Ουράνιου Πατέρα απελευθερώνει από την ανησυχία για το αύριο. Η εμπιστοσύνη στο Θεό προδιαθέτει για το μακαρισμό των φτωχών. Αυτοί θα δουν το Θεό» (Κατήχ. Καθολ. Εκκλ. αρ. 2544-2547).

Ποια η σχέση μεταξύ Ηθικής και Οικονομίας:

- Υπάρχει ανάμεσά τους μια αναγκαία διάκριση: η οικονομία έχει δικούς της νόμους στην παραγωγή, κατανομή και κατανάλωση υλικών αγαθών και υπηρεσιών.

- Ταυτόχρονα η οικονομία δεν είναι ανεξάρτητη από την ηθική, με την έννοια ότι η οικονομία έχει λόγο ύπαρξης στον ίδιο τον άνθρωπο, είναι στην υπηρεσία του ανθρώπου και όλων των ανθρώπων. Η οικονομική δραστηριότητα πραγματοποιείται σύμφωνα με τις δικές της μεθόδους, όμως πρέπει να εξασκείται στα πλαίσια της ηθικής τάξης, με σεβασμό προς την κοινωνική δικαιοσύνη, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στο σχέδιο του Θεού για τον άνθρωπο.

- Η Εκκλησία δίνει τη δική της ηθική κρίση, σε θέματα οικονομικά και κοινωνικά, όταν αυτό απαιτείται από τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου ή από τη σωτηρία των ψυχών. Φροντίζει να παρουσιάζει τις σωστές προθέσεις που πρέπει να έχουν οι άνθρωποι απέναντι στα γήινα αγαθά και στις κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις.

Ποια είναι τα καθήκοντα της Οικονομίας σύμφωνα με τη χριστιανική Ηθική:

Είναι πολλαπλά και συμπληρωματικά:

- **Ως προς τον άνθρωπο**, η οικονομία οφείλει:

- να προωθεί την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και το καλό όλης της ανθρωπότητας,

- να προστατεύει την ελευθερία του ανθρώπου στον οικονομικό τομέα, ως βασική αξία και αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα,

- να ευνοεί την εναρμόνιση με τις ηθικές αρχές ανάμεσα στη δημιουργική επαγγελματική δραστηριότητα τόσο του ατόμου όσο και της επιχείρησης.

- **Ως προς την κοινωνία**, η οικονομία οφείλει:

- να πραγματοποιεί την ανάπτυξη της, όχι όμως εις βάρος των ανθρώπων, των λαών και των κοινωνικών ομάδων, καταδικάζοντάς τους στη φτώχεια και τον αποκλεισμό.

- να ευνοεί μια δίκαιη διάθεση και κατανομή των αγαθών και των υπηρεσιών, με διαφάνεια και νομιμότητα, αναπτύσσοντας επίσης ένα εμπόριο πιο δίκαιο και αλληλεγγύη.

- να εφαρμόζει την αλληλεγγύη μέσα στις οικογένειες και την κοινωνία, και ανάμεσα στα κράτη.

- να αποβλέπει στο καλό όλων των ανθρώπων και όλων των λαών, εφόσον όλοι είναι υπεύθυνοι για όλους.

- να επιδιώκει την προοδευτική ανάπτυξη του πλούτου όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά, κατευθύνοντας αυτή την πρόοδο προς τη σφαιρική και αλληλέγγυα ανάπτυξη του ανθρώπου και της κοινωνίας. Η νόμιμη αναζήτηση ενός θεμιτού κέρδους, τα κριτήρια της οικονομικής αποτελεσματικότητας πρέπει να εναρμονίζονται με την προστασία της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Υπάρχει η υποχρέωση να λαβαίνει υπόψη του κανείς το καλό των ανθρώπων και όχι μόνο την αύξηση των κερδών. Τα κέρδη, ασφαλώς, είναι αναγκαία: επιτρέπουν να πραγματοποιούνται επενδύσεις που εξασφαλίζουν το μέλλον των επιχειρήσεων και εγγυώνται την απασχόληση.

- να επιδιώκει την εξάλειψη των ανισοτήτων και των ανισοροπιών, που προξενούν σοβαρότατες καταστάσεις φτώχειας. Σε διεθνές επίπεδο η ανισότητα πηγών πλούτου και οικονομικών μέσων είναι τέτοια ώστε να προξενεί ένα αληθινό «χάσμα» μεταξύ των εθνών. Από τη μια υπάρχουν εκείνοι που κατέχουν και αυξάνουν τα μέσα ανάπτυξης και, από την άλλη, εκείνοι που συσσωρεύουν χρέη (βλ. Ιωάννης Παύλος Β', *Sollicitudo rei socialis*, 14).

- να ευνοεί μια λογική ρύθμιση της αγοράς και των οικονομικών πρωτοβουλιών, σύμφωνα με μια δίκαιη ιεράρχηση των αξιών και ενόψει του κοινού καλού. Η ρύθμισή της μόνο μέσω του νόμου της αγοράς δεν μπορεί να πραγματοποιήσει την κοινωνική δικαιοσύνη, διότι υπάρχουν πολυάριθμες ανθρώπινες ανάγκες, που δεν έχουν πρόσβαση στην αγορά.

Τι υπάρχει στη βάση κάθε αυθεντικής ανάπτυξης της κοινωνίας:

• Στη βάση κάθε αυθεντικής ανάπτυξης της ανθρώπινης κοινωνίας βρίσκεται η ανάπτυξη της αίσθησης του Θεού και της αυτογνωσίας.

- Σ' αυτή την περίπτωση η ανάπτυξη:
 - πολλαπλασιάζει τα υλικά αγαθά και τα θέτει στην υπηρεσία του ανθρώπου και της ελευθερίας του,
 - περιορίζει την εξαθλίωση και την οικονομική εκμετάλλευση,
 - κάνει να αναπτύσσεται ο σεβασμός προς κάθε πολιτισμική ταυτότητα και το άνοιγμα προς το υπερβατικό.

Ποιος ο ρόλος του Κράτους απέναντι στην Οικονομία, σύμφωνα με τη χριστιανική αντίληψη:

Η ευθύνη του Κράτους είναι μεγάλη και ταυτόχρονα περιορισμένη και με συγκεκριμένο σκοπό. «Η οικονομική δραστηριότητα, ιδιαίτερα η οικονομία της αγοράς, δεν πρέπει να διεξάγεται μέσα σε ένα θεσμικό, νομικό και πολιτικό κενό. Αυτή προϋποθέτει, αντιθέτως, ασφάλεια για τις εγγυήσεις των ατομικών ελευθεριών και της ιδιοκτησίας, αλλά και σταθερό νόμισμα και δημόσιες υπηρεσίες αποτελεσματικές. Το κυριότερο καθήκον του Κράτους, επομένως, είναι να εγγυάται αυτή την ασφάλεια, έτσι ώστε ο εργαζόμενος να μπορεί να απολαμβάνει τους καρπούς της εργασίας του και αυτό να τον

ωθεί να εργάζεται αποτελεσματικά και τίμια. [...] Καθήκον του Κράτους είναι να επαγρυπνεί και να κατευθύνει την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον οικονομικό τομέα. Σ' αυτό το πεδίο, όμως, η πρώτη ευθύνη δεν ανήκει στο Κράτος, αλλά στον καθένα και στις διάφορες ομάδες και συνεταιρισμούς από τους οποίους αποτελείται η κοινωνία» (Ιωάννης Παύλος Β', Εγκύκλιος *Centesimus annus*, 48).

Πώς μπορεί η μια πλευρά να βοηθήσει την άλλη:

- «Τα πλούσια έθνη έχουν σοβαρή ηθική ευθύνη απέναντι σ' εκείνα που δεν μπορούν από μόνα τους να εξασφαλίσουν τα μέσα για την ανάπτυξή τους ή εμποδίστηκαν μετά από τραγικές ιστορικές περιπέτειες. Πρόκειται για καθήκον αλληλεγγύης και αγάπης, αλλά και για υποχρέωση δικαιοσύνης, εάν η ευημερία των πλούσιων χωρών προέρχεται από αγαθά που δεν έχουν πληρωθεί δίκαια.

- Η άμεση βοήθεια αποτελεί απάντηση κατάλληλη για άμεσες και έκτακτες ανάγκες, που οφείλονται, για παράδειγμα, σε φυσικές καταστροφές, σε επιδημίες κλπ. Αυτή όμως δεν επαρκεί για τη θεραπεία σοβαρών δεινών που προέρχονται από καταστάσεις αθλιότητας, ούτε για τη συνεχή αντιμετώπιση των αναγκών. Πρέπει επίσης να αναμορφωθούν οι οικονομικοί και χρηματοδοτικοί θεσμοί για να προωθήσουν ισότιμες σχέσεις με τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Είναι ανάγκη να στηριχθεί η προσπάθεια των φτωχών χωρών που αναζητούν την ανάπτυξή τους και την απελευθέρωσή τους. Αυτές οι αρχές πρέπει να εφαρμοστούν εντελώς ιδιαίτερα στον τομέα της αγροτικής εργασίας. Οι γεωργοί, ιδιαίτερα του τρίτου κόσμου, αποτελούν την κυριότερη μάζα των φτωχών» (Κατήχ. Καθολ. Εκκλ. αρ. 2439-2440).

Raffaello Martinelli, Εφημέριος της Βασιλικής των Αγ. Αμβροσίου και Καρόλου, στη Ρώμη

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Για μεγαλύτερη εμβάθυνση του θέματος μπορούν να διαβαστούν τα εξής επίσημα κείμενα:

- Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας (ΚΚΚ), Μέρος τρίτο.
- Πάπας Ιωάννης Παύλος Β': «*Sollicitudo rei socialis*» και «*Centesimus annus*».
- Ποντιφικό Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Ειρήνης: «*Σύνοψη της Κοινωνικής διδασκαλίας της Εκκλησίας*», 2004.

ΕΚΔΟΣΗ

**«Ενοριακές Καμπάνες», Σύρος
«Τηνιακά Μηνύματα», Τήνος
«Συνάντηση», Κέρκυρα**

Ιούνιος 2008